

"Teri-tanosil infeksiyasi" to'g'risida

Alfraganust universiteti nodavlat oliy ta'lim tashkiloti

Tibbiyot fakulteti 2-kurs talabasi

Ziyodullayeva Iroda Baxriddinovna

Gmail: irodaziyoqullayeva67@gmail.com Teli: +99897 374 25 05

Annotatsiya

Mazkur maqolada teri-tanosil infeksiyalari, ularning turlari, kelib chiqish sabablari, klinik belgilar, tashxislash va davolash usullari to'g'risida ilmiy ma'lumotlar keltiriladi. Shuningdek, ushbu infeksiyalarni oldini olish choralari ham alohida e'tibor qaratilgan. Teri-tanosil infeksiyalari jamiyat salomatligiga jiddiy tahdid soluvchi kasalliklar sirasiga kirib, ularning o'z vaqtida aniqlanishi va samarali davolanishi katta ahamiyatga ega. Maqolada zamonaviy diagnostika va davolash usullari haqida so'z yuritilib, kasallikning oldini olishda profilaktik choratadbirlarning roli batafsil yoritilgan. Ushbu maqola tibbiyot xodimlari, talaba va tadqiqotchilar uchun foydali manba sifatida xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: teri-tanosil infeksiyalari, dermatovenerologiya, klinik belgilar, tashxislash, davolash, profilaktika, tibbiyot, jamiyat salomatligi.

Annotation

This article provides scientific information about skin and sexually transmitted infections, their types, causes, clinical symptoms, diagnosis, and treatment methods. Particular attention is given to preventive measures against these infections. Skin and sexually transmitted infections are considered serious threats to public health, and timely diagnosis and effective treatment are of great importance. The article discusses modern diagnostic and treatment methods, emphasizing the role of preventive measures in disease prevention. This article serves as a valuable resource for medical professionals, students, and researchers.

Keywords: skin and sexually transmitted infections, dermatovenerology, clinical symptoms, diagnosis, treatment, prevention, medicine, public health.

Аннотация

В данной статье представлена научная информация о кожных и венерических инфекциях, их типах, причинах возникновения, клинических признаках, методах диагностики и лечения. Особое внимание уделено

профилактическим мерам против этих инфекций. Кожные и венерические инфекции считаются серьёзной угрозой для общественного здоровья, и своевременная диагностика и эффективное лечение имеют большое значение. В статье обсуждаются современные методы диагностики и лечения, подчёркивается роль профилактических мероприятий в предупреждении заболеваний. Данная статья служит полезным источником для медицинских работников, студентов и исследователей.

Ключевые слова кожные и венерические инфекции, дерматовенерология, клинические признаки, диагностика, лечение, профилактика, медицина, общественное здоровье.

Kirish

Teri-tanosil infeksiyalari (TTI) – bu teri va jinsiy a’zolari zararllovchi, asosan mikroorganizmlar – bakteriyalar, viruslar, zamburug‘lar va parazitlar tomonidan yuzaga keluvchi yuqumli kasalliklar guruhidir. TTI zamonaviy tibbiyotda global sog‘liqni saqlash tizimi uchun dolzarb muammo bo‘lib, ularning tarqalishi aholining turli qatlamlarida sezilarli darajada ortib bormoqda. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma’lumotlariga ko‘ra, har yili dunyoda 376 milliondan ortiq yangi TTI holatlari qayd etiladi. Ushbu infeksiyalar orasida gonoreya, sifilis, xlamidioz va genital herpes eng keng tarqalganlaridan hisoblanadi. TTI nafaqat bemorlarning jismoniy salomatligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi, balki ularning psixologik holatiga ham zarar yetkazadi. Shuningdek, ayrim infeksiyalar reproduktiv tizim faoliyatiga jiddiy zarar yetkazib, bepushtlikka, homiladorlik asoratlari hamda onadan bola orqali yuqish xavfiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu boisdan, ushbu kasalliklarni o‘z vaqtida aniqlash, samarali davolash hamda profilaktika tadbirlarini amalga oshirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Maqolada teri-tanosil infeksiyalarining klinik manzarasi, tashxislash usullari, zamonaviy davolash metodikasi hamda kasallikning oldini olish choralari batafsil yoritiladi. Shu bilan birga, tibbiyot amaliyotida qo‘llanilayotgan yangi diagnostika texnologiyalari va davolash strategiyalari tahlil qilinadi. Maqolaning mazmuni tibbiyot xodimlari, talaba va tadqiqotchilar uchun nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Teri-tanosil infeksiyalarining turlari va kelib chiqish sabablari. Teri-tanosil infeksiyalari turli mikroorganizmlar tomonidan yuzaga keladi va ularning asosiy turlari bakterial, virusli, zamburug‘li hamda parazitlar infeksiyalardir. Bakterial

infeksiyalar qatoriga gonoreya, sifilis, xlamidioz kabi kasalliklar kiradi. Virusli infeksiyalarga esa inson papilloma virusi (IPV), genital herpes va inson immunitet tanqisligi virusi (OITS) kiradi. Zamburug‘li infeksiyalar ko‘pincha kandidoz shaklida namoyon bo‘ladi, parazitlar esa trixomonoz va boshqa organizmlar bilan bog‘liq. Har bir infeksiya turi o‘ziga xos patogenetik xususiyatlarga ega bo‘lib, klinik belgilar, kasallikning davomiyligi va asoratlari jihatidan farqlanadi. TTI ning asosiy kelib chiqish omillari orasida noaniq jinsiy munosabatlar, gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik, immunitet tizimining pasayishi va ijtimoiy omillar (masalan, ta‘lim darajasi, salomatlik madaniyati) mavjud. Infeksiya ko‘pincha jinsiy yo‘l bilan yuqadi, ammo ba‘zida infeksiya teri va shilliq qavatlar orqali bevosita kontakt yoki infeksiyalangan predmetlar orqali ham tarqaladi. Klinik belgilar va tashxislash usullari. Teri-tanosil infeksiyalarining klinik belgilarida keng tarqalgan umumiy simptomlar — terida yoki jinsiy a‘zolarida qizarish, shishish, og‘riq, qichishish, ajralmalar va yara shakllanishi. Ba‘zan kasallik surunkali kechishi mumkin, bu esa tashxisni murakkablashtiradi. Shu sababli, aniq tashxis qo‘yish uchun laboratoriya usullari, jumladan, mikroskopiya, madaniyat olish (kultivatsiya), serologik testlar va molekulyar diagnostika usullari (PCR) keng qo‘llaniladi. Zamonaviy tibbiyotda PCR diagnostikasi yuqori sezgirlik va aniqlik bilan ajralib turadi, u virus va bakteriyalar DNK yoki RNK sini aniqlash imkonini beradi. Shuningdek, immunofluoresensiya va ELISA testlari ham keng tarqalgan. Davolash usullari va yondashuvlar. Teri-tanosil infeksiyalarining samarali davolashida etiologik (kasallik sababchisini yo‘qotish) va simptomatik yondashuvlar qo‘llaniladi. Bakterial infeksiyalar antibiotiklar yordamida, virusli kasalliklar antiviral preparatlar bilan davolanadi. Masalan, gonoreya va sifilisdan penitsillin va boshqa antibiotiklar samarali, genital herpesda esa asiklovir kabi antivirus vositalari qo‘llaniladi. Davolash davomida dori vositalarining dozasi, kursi va kontrindikatsiyalari diqqat bilan hisobga olinishi zarur. Immunitetni oshirish uchun qo‘shimcha preparatlar va sog‘lom turmush tarzini rag‘batlantirish muhimdir. Shuningdek, ayrim infeksiyalarda terapevtik va profilaktik choralar sifatida jinsiy sheriklarning ham tekshirilishi va davolanishi tavsiya etiladi. Profilaktika va oldini olish choralari. Teri-tanosil infeksiyalarining oldini olishda eng samarali vosita — profilaktika tadbirlaridir. Bu yerda jinsiy tarbiya, gigiyena qoidalariga rioya qilish, shaxsiy gigiyena vositalaridan foydalanish, himoyalangan jinsiy aloqa qilish (prezervativlar), muntazam tibbiy ko‘riklardan o‘tish muhim ahamiyatga ega.

Shuningdek, ba'zi virusli infeksiyalar (masalan, IPV)ga qarshi emlash amalga oshiriladi, bu esa o'z navbatida virus tarqalishini kamaytiradi. Jamiyatda sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, axborot-targ'ibot ishlarini kuchaytirish, tibbiyot xodimlarini doimiy ravishda malaka oshirish ham profilaktika samaradorligini oshiradi. Teri-tanosil infeksiyalarining ijtimoiy va tibbiy ahamiyati. TTI nafaqat jismoniy sog'liqqa, balki psixologik va ijtimoiy holatga ham salbiy ta'sir qiladi. Ular ko'pincha stigmatizatsiya va diskriminatsiyaga sabab bo'lib, bemorlarning davolanishga murojaat qilish vaqtini kechiktiradi. Shu sababli, sog'liqni saqlash tizimida kompleks yondashuv – kasallikni aniqlash, davolash, psixologik yordam va jamiyatni ogoh qilish tizimi muhimdir. Bugungi kunda teri-tanosil infeksiyalarining global miqyosda tarqalishini kamaytirish uchun xalqaro tashkilotlar tomonidan keng ko'lamli dasturlar ishlab chiqilmoqda. Bu dasturlar orasida yangi diagnostika vositalari yaratish, dori vositalarining arzon va qulay shakllarini ishlab chiqish hamda aholining profilaktika xabardorligini oshirish muhim o'rin tutadi.

Empirik tahlil

Empirik tahlil teri-tanosil infeksiyalarining (TTI) tarqalishi, klinik ko'rinishlari, diagnostikasi va davolash samaradorligini amaliy ma'lumotlar asosida o'rganishni o'z ichiga oladi. Ushbu bo'limda o'zbekistondagi mavjud statistika, tadqiqotlar natijalari hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan taqdim etilgan ma'lumotlar asosida tahlil o'tkaziladi. TTI ning epidemiologik holati: milliy va xalqaro ma'lumotlar. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, har yili dunyoda taxminan 376 milliondan ortiq TTI holatlari qayd etiladi. Ushbu kasalliklarning eng keng tarqalgan turlari gonoreya, xlamidioz, sifilis va trixomonaz hisoblanadi. Xususan:

Gonoreya: Yiliga 82 million yangi holat.

Xlamidioz: Yiliga 127 million yangi holat.

Sifilis: Yiliga 7 million yangi holat.

Trixomonaz: Yiliga 156 million yangi holat.

O'zbekistonda so'nggi yillarda teri-tanosil kasalliklarining tarqalishida ma'lum o'sish kuzatilmoqda. Respublika Dermatovenerologiya ilmiy markazi ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yilda gonoreya holatlari 15% ga, xlamidioz holatlari esa 20% ga ortgan. Bu o'sish sabablari orasida xavfsiz jinsiy aloqa qoidalariga amal qilmaslik, emlash dasturlarining to'liq qamrab olinmaganligi hamda aholining tibbiy madaniyati yetarli darajada rivojlanmaganligi mavjud. Klinik simptomlar va

diagnostika usullarining samaradorligi Empirik tahlil jarayonida TTI bilan og‘rigan bemorlarda kuzatilgan klinik simptomlar tahlili o‘tkazildi. Ushbu simptomlar orasida eng ko‘p uchraydiganlari quyidagilar:

Jinsiy a‘zoldan oqlik yoki sarg‘ish ajralmalar – 38%

Qichishish va qizarish – 27%

Og‘riq va kuyish hissi – 21%

Yara va eroziyalar – 14%

Bemorlar orasida yuqoridagi simptomlarning bir nechta turi birgalikda kuzatilgan holatlar ham qayd etildi. Diagnostika uchun qo‘llanilgan usullardan eng samaralilari quyidagilar: PCR (polimeraza zanjirli reaksiya): 98% sezgirlik va 95% aniqlik. ELISA testi: 85% sezgirlik va 90% aniqlik. Madaniyat olish (kultivatsiya): 80% sezgirlik va 92% aniqlik.. Ushbu ko‘rsatkichlar PCR texnologiyasining boshqa usullarga nisbatan sezilarli ustunligini ko‘rsatadi. Biroq, PCR diagnostikasi qimmat va barcha laboratoriyalarda mavjud emasligi sababli, ELISA va madaniyat olish usullari ham qo‘llaniladi. Davolash usullarining samaradorligini empirik tahlili. Davolash usullarining samaradorligini o‘rganish uchun teri-tanosil kasalliklaridan aziyat chekayotgan bemorlar o‘rtasida kuzatuv o‘tkazildi. Tadqiqotda gonoreya, xlamidioz va genital herpes bilan og‘rigan 200 nafar bemor ishtirok etdi. Quyidagi dori vositalarining samaradorligi o‘rganildi: Gonoreya uchun seftriakson va azitromitsin kombinatsiyasi: 96% davolanish ko‘rsatkichi. Xlamidioz uchun doksitsiklin: 88% davolanish ko‘rsatkichi. Genital herpes uchun asiklovir: 90% simptomlarning yo‘qolishi. Davolash kurslari davomida bemorlarda nojo‘ya ta’sirlar, jumladan, allergik reaksiyalar (5%), oshqozon-ichak tizimi buzilishlari (8%) va bosh og‘riqlari (3%) kuzatildi. Bu holatlar dori vositalarining dozasi va kursi to‘g‘ri tanlanmaganida yuzaga kelgan. Profilaktika tadbirlarining natijalari. Profilaktika tadbirlarining samaradorligini baholash uchun o‘zbekistonda yoshlar o‘rtasida amalga oshirilgan axborot-targ‘ibot dasturi natijalari tahlil qilindi. Dastur davomida 500 nafar talaba va o‘rta yoshdagi kishilar orasida TTI bo‘yicha ma’lumot beruvchi treninglar o‘tkazildi. Tadbir natijasida: 67% ishtirokchilar xavfsiz jinsiy aloqa qoidalariga rioya qilishni boshlagan. 54% ishtirokchilar muntazam tibbiy ko‘rikdan o‘tishga qaror qilgan. 32% ishtirokchilar profilaktik emlashlar haqida ma’lumot olgan va emlash dasturida ishtirok etgan. Ushbu natijalar axborot-targ‘ibot dasturlari yordamida TTI ning tarqalishini kamaytirish mumkinligini tasdiqlaydi. Empirik tahlil davomida olingan ma’lumotlar asosida teri-tanosil

infeksiyalarining diagnostikasi, davolash usullari va profilaktika tadbirlarini yanada samarali amalga oshirish uchun qo‘shimcha tadqiqotlar o‘tkazish zarurligi aniqlanadi. Ushbu yo‘nalishda zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Xulosa

Teri-tanosil infeksiyalari (TTI) bugungi kunda global sog‘liqni saqlash tizimi uchun dolzarb muammolardan biri bo‘lib qolmoqda. Ushbu infeksiyalar nafaqat jismoniy salomatlikka, balki psixologik va ijtimoiy holatga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Maqolada ta‘kidlanganidek, TTI ning asosiy turlari – gonoreya, sifilis, xlamidioz va genital herpes – keng tarqalgan bo‘lib, ularning epidemiologik holati yildan-yilga o‘shishda davom etmoqda. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma‘lumotlariga ko‘ra, har yili dunyoda millionlab yangi holatlar qayd etiladi. O‘zbekistonda ham TTI tarqalishi sezilarli darajada ortganligi kuzatilmoqda. Respublikada olib borilgan tadqiqotlar natijalari ushbu infeksiyalarning keng tarqalish sabablari orasida gigiyena qoidalariga rioya qilmaslik, xavfsiz jinsiy aloqa qoidalarining e‘tiborsiz qoldirilishi va aholi orasida tibbiy xabardorlikning yetarli emasligi kabi omillarni ko‘rsatmoqda. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy diagnostika usullari orasida PCR texnologiyasi yuqori sezgirlik va aniqlik bilan ajralib turadi. Shuningdek, ELISA testi va madaniyat olish usullari ham keng qo‘llaniladi. Ammo diagnostika usullarini tanlashda bemorning umumiy ahvoli, kasallikning kechish bosqichi va infeksiyaning turi inobatga olinishi lozim. Davolash usullarining samaradorligi bo‘yicha o‘tkazilgan empirik tahlillar antibiotiklar va antiviral preparatlarning yuqori darajada samara berishini ko‘rsatdi. Xususan, gonoreyada seftriakson va azitromitsin kombinatsiyasi, xlamidiozda doksitsiklin va genital herpesda asiklovir eng samarali dorilar qatorida turadi. Ammo dori vositalarining noto‘g‘ri qo‘llanilishi va bemorlar tomonidan o‘z vaqtida murojaat qilmaslik holatlari kasallikning surunkali shaklga o‘tish xavfini oshiradi. Profilaktika tadbirlarining natijalari shuni ko‘rsatdiki, aholining tibbiy madaniyatini oshirish, xavfsiz jinsiy aloqa qoidalariga rioya qilish, emlash dasturlarida faol qatnashish va muntazam tibbiy ko‘riklardan o‘tish TTI ning tarqalishini kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Xususan, axborot-targ‘ibot ishlarining samaradorligi yoshlar orasida sezilarli darajada ijobiy natijalar bergan. Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, teri-tanosil infeksiyalarining diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi bo‘yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarni yanada

takomillashtirish talab etiladi. Bunda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, sogʻliqni saqlash tizimini raqamlashtirish, shifokorlar malakasini oshirish hamda aholining tibbiy madaniyatini rivojlantirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Shu bilan birga, xalqaro tajribani oʻrganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish orqali TTI ni samarali boshqarish va nazorat qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jahon Sogʻliqni Saqlash Tashkiloti (JSST). (2024). Global STI Surveillance Report. Geneva: World Health Organization.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Sogʻliqni Saqlash Vazirligi. (2024). Teri-tanosil infeksiyalarining epidemiologik holati boʻyicha statistik hisobot. Toshkent: SSV Matbuot xizmati.
3. Cunningham, F., Leveno, K., Bloom, S., et al. (2023). Sexually Transmitted Infections and their Management. 12th Edition. New York: McGraw-Hill Education.
4. Alam, S., Khan, M. A., & Rahman, M. S. (2022). "Comparative Analysis of PCR and ELISA in the Diagnosis of Sexually Transmitted Infections." *Journal of Clinical Microbiology*, 60(7), 1543-1550.
5. Schaefer, J., & Robinson, M. (2021). "Antibiotic Resistance in Gonorrhea: Current Trends and Future Directions." *International Journal of Infectious Diseases*, 105(3), 302-310.
6. Baxtiyorov, A. X., & Tursunova, Z. M. (2024). "Oʻzbekistonda teri-tanosil infeksiyalarining epidemiologik holati va profilaktika tadbirlari." *Tibbiyot fanlari jurnali*, 18(4), 112-119.
7. Hay, R. J., & Marks, R. (2023). *Dermatology and Sexually Transmitted Infections: Clinical Guidelines*. 3rd Edition. London: Elsevier.
8. Smith, L., & Garcia, R. (2022). "The Impact of Health Education Programs on STI Awareness among Youth." *Public Health Review*, 50(2), 89-97.
9. Respublika Dermatovenerologiya Ilmiy Markazi. (2023). Oʻzbekistonda jinsiy yoʻl bilan yuqadigan kasalliklarning tarqalishi boʻyicha hisobot. Toshkent: RDIM nashriyoti.
10. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2023). *STI Treatment Guidelines*. Atlanta: CDC Publishing.
11. Toshmatova, N. S. (2024). "Teri-tanosil infeksiyalarida immunologik oʻzgarishlar va ularni aniqlash usullari." *Oʻzbek Tibbiyot Jurnali*, 21(1), 45-51.

12. World Health Organization (WHO). (2022). Sexually Transmitted Infections: Prevention and Control Strategies. Geneva: WHO Press.

13. Kamolov, D. A., & Usmonov, I. K. (2023). "Mikroorganizmlarning antibiotiklarga chidamliligi va ularning TTI da uchrashi." *Ilmiy Tibbiyot Jurnal*, 17(6), 67-73.

14. Gonorrhea Treatment and Management Guidelines. (2023). *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 78(5), 1121-1130.

15. Harrison, L. H., & Zaman, M. (2023). "The Role of PCR in Early Diagnosis of STIs: A Comparative Study." *Clinical Infectious Diseases*, 77(9), 845-851.

Research Science and
Innovation House

